

Приложение I

Общо описание на финансовите инструменти, предлагани от Райфайзенбанк (България) ЕАД и рисковете, свързани с тях

Настоящото приложение представлява общо описание на финансовите инструменти по чл. 48 от Делегиран регламент (ЕС) 2017/565 на Комисията от 25 април 2016 година за допълване на Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на организационните изисквания и условията за извършване на дейност от инвестиционните посредници и за даването на определения за целите на посочената директива („Делегиран регламент 2017/565“). То има за цел да ви информира за рисковете, свързани с инвестиционните продукти и услуги, предлагани от Райфайзенбанк България ЕАД, така че да сте в състояние да разберете характера и рисковете на услугите, които се предлагат, и в резултат на това да вземете информирани инвестиционни решения.

Видове финансови инструменти

Финансови инструменти по смисъла на Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ) са:

1. Ценни книжа - прехвърлими права, регистрирани по сметки в централен депозитар, а за държавните ценни книжа - регистрирани по сметки в Българската народна банка или в поддепозитар на държавни ценни книжа, или в чуждестранни институции, извършващи такива дейности (безналични ценни книжа), или документи, материализиращи прехвърлими права (налични ценни книжа), които могат да бъдат търгувани на капиталовия пазар, с изключение на платежните инструменти, като:

(а). акции в дружества и други ценни книжа, еквивалентни на акции в капиталови дружества, персонални дружества и други юридически лица, както и депозитарни разписки за акции;

(б). облигации и други дългови ценни книжа, включително депозитарни разписки за такива ценни книжа;

(в). други ценни книжа, които дават право за придобиване или продажба на такива ценни книжа или които водят до парично плащане, определено посредством ценни книжа, валутни курсове, лихвени проценти или доходност, стоки или други индекси или показатели.

2. Инструменти, различни от ценни книжа:

(а). инструменти на паричния пазар - инструменти, които обичайно се търгуват на паричния пазар, като краткосрочни държавни ценни книжа (съкровищни бонове), депозитни сертификати и търговски ценни книжа, с изключение на платежните инструменти;

(б). дялове на предприятия за колективно инвестиране;

(в). опции, фючърси, суапове, форуърдни договори с фиксиран лихвен процент и други деривативни договори върху ценни книжа, валута, лихвени проценти, доходи или други деривативни инструменти, индекси или финансови показатели, задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез доставка или чрез парично плащане;

(г). опции, фючърси, суапове, форуърдни договори с фиксиран лихвен процент и други деривативни договори върху стоки, задълженията по които трябва да бъдат изпълнени чрез парично плащане или задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез парично плащане по искане на една от страните (извън случаите на неизпълнение или друго основание за прекратяване на договора);

(д). опции, фючърси, суапове и други деривативни договори върху стоки, задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез доставка, когато те се търгуват на регулиран пазар и/или на многостранна система за търговия;

(е). опции, фючърси, суапове, форуърдни договори и други деривативни договори върху стоки, извън посочените по буква (д), задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез доставка, които не са търговски ценни книжа и които съгласно чл. 38, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1287/2006 на Комисията имат характеристиките на други деривативни финансови инструменти в зависимост от това дали подлежат на клиринг и сетълмент, включително чрез признати клирингови къщи, или се използват като обезпечение при маржин покупки или къси продажби;

(ж). деривативни финансови инструменти за прехвърляне на кредитен риск;

(з). договори за разлики;

(и). опции, фючърси, суапове, форуърдни договори с фиксиран лихвен процент, както и всякакви други деривативни договори във връзка с изменения на климата, товарни тарифи, цени на квоти за търговия с емисии, проценти на инфлация и други официални икономически статистически показатели, задълженията по които трябва да бъдат изпълнени чрез парично плащане или задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез парично плащане по искане на една от страните (извън случаите на неизпълнение или друго основание за прекратяване на договора), както и всякакви други деривативни договори, свързани с активи, права, задължения, индекси и показатели извън посочените по-горе, които имат характеристиките на другите деривативни финансови инструменти в зависимост от това дали се търгуват на регулиран пазар, подлежат на клиринг и сетълмент, включително чрез признати клирингови къщи, или се използват като обезпечение при маржин покупки или къси продажби, както и деривативните договори съгласно чл. 38, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 1287/2006;

Райфайзенбанк (България) ЕАД приема и изпълнява нареждания главно, но не само, за следните финансови инструменти:

- (1) Акции
- (2) Облигации
- (3) Права
- (4) Варанти
- (5) Борсово търгувани фондове – ETF
- (6) Депозитарни разписки (ADR, GDR и др.)
- (7) Компенсаторни инструменти
- (8) Структурирани продукти (сертификати)
- (9) Дялове на предприятия за колективно инвестиране
- (10) Извънборсови дериватни инструменти върху валута и лихвени проценти (форуърди, суапи, опции)
- (11) Борсово търгувани деривати върху ценни книжа, индекси, валута, лихвени проценти и суровини (опции, фючърси)

Кратко описание на финансовите инструменти и рисковете свързани с тях

1. Фундаментални рискове

Търговията с финансови инструменти крие съществени рискове и не е подходяща за всеки инвеститор. Цената или стойността на инвестицията зависят от колебания на финансовите пазари, които са извън контрола на когото и да било. Тези инвестиционни рискове варират и в зависимост от вида на извършваната инвестиция. Видовете риск, посочени по-долу, биха могли да окажат влияние върху всяка инвестиция.

1.1. Ликвиден риск

Ликвидността на инструментите се влияе директно от търсенето и предлагането за този инструмент. При определени условия на търговия може да се окаже невъзможно една позиция да бъде ликвидирана или незабавната и продажба да доведе до реализиране на загуби поради невъзможност да се продаде актива на стойност близка до справедливата му.

1.2. Кредитен риск

Кредитният риск е рискът от загуба, причинена от кредитополучатели, задължени лица по облигации или контрагенти, които не изпълняват своите задължения, или рискът кредитното качество на тези страни да се влоши.

1.3. Пазарен риск

Цената на инвестициите се покачва или спада в зависимост от търсенето и предлагането на пазара, нагласите на инвеститорите и цените на базовите или свързаните с тях инвестиции, както и от секторни и икономически фактори, които могат да бъдат напълно непредсказуеми.

Инвестиция в чужбина може да бъде изложена на рискове на чуждестранните пазари, които могат да бъдат различни от рисковете на местните пазари. В някои случаи е възможно рисковете да бъдат по-големи. Възможността за печалба или загуба от трансакциите на чуждестранните пазари или на деноминирани в чуждестранна валута договори се влияе от колебанията в обменните курсове.

1.4. Валутен риск

Валутният риск съществува, когато закупените от даден инвеститор финансови инструменти са деноминирани във валута, различна от валутата, в която той получава основните си доходи и/или в която са основните му разходи.

Движението в обменните курсове може да има както благоприятен, така и неблагоприятен ефект върху печалбата или загубата от тези инструменти. Хеджирането може да увеличи или да намали изложеността към една валута, но не може напълно да елиминира изложеността на промените в стойностите на валутите.

1.5. Лихвен риск

Промяната в лихвените проценти носи риск от колебания в стойността на инвестицията в дадена ценна книга.

Съществува риск, че стойността на ценна книга, особено облигация, ще се влоши поради нарастване на лихвения процент. Това може да се отрази негативно и върху други продукти.

1.6. Регулаторен/Нормативен риск

Всички инвестиции могат да бъдат изложени на риск от регулаторни или законови действия и промени, които биха могли да променят потенциала за печалба от дадена инвестиция. Този риск е непредвидим и може да зависи от множество политически, икономически и други фактори. Компаниите са изложени на риска от това законодателната власт да ревизира установени закони единствено в отговор на икономически или политически натиск или обществено недоволство. Инвеститорът може да се сблъска с трудности при търсенето на съдебни компенсации и при получаване и изпълнение на съдебни решения в чуждестранни съдилища.

1.7. Операционен риск

Операционният риск е свързан с повреди и проблеми във функционирането на съществени системи и контроли, включително ИТ системи, които могат да засегнат всички финансови продукти.

2. Инструменти

2.1. Акции

Акцията е финансов инструмент, удостоверяващ собствеността на инвеститора в дадена компания. Закупувайки акции, всеки инвеститор придобива част от капитала в съответното дружество, което му дава следните основни права:

- право на глас в общото събрание на акционерите;
- право да получава информация от публичното дружество;
- право на дивидент;
- право на ликвидационен дял;
- право да обжалват решенията на общото събрание и др.

Рисковете при търговията с акции включват, но не се изчерпват само със споменатите по-долу:

(а). Специфичен риск: Купувачът на акции става съсобственик в компанията. По този начин той участва в развитието ѝ както и в потенциалните печалби или загуби, което прави трудно прогнозирането на конкретна доходност от инвестирането в такъв инструмент. При фалит на компанията, акционерите могат да загубят цялата стойност на инвестицията си.

(б). Ценови риск: цените на акциите може да достигнат непредвидими нива, нанасяйки загуби на инвеститорите. Нарастването и намаляването на цените в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен период се променят без да е възможно да се определи продължителността на циклите. Общият пазарен риск и специфичният риск, рискът на отделната компания, поотделно и свързано оказват влияние върху цената на акциите.

(в). Дивидентен риск: Изплащането на дивиденти зависи от печалбата на компанията и дивидентната ѝ политика. В случай на ниски печалби или загуби, компанията може да изплати по-малък дивидент или изобщо да не плаща дивидент.

2.2. Облигации

Облигациите са дългови инструменти, чиято номинална стойност представлява дела от общата част емитиран дълг. Емитенти на облигации могат да бъдат държави, наддържавни институции, общини, други субекти на държавната и местната власт, както и най-различни частни дружества. Със закупуването им, инвеститорите стават заемодатели на емитента, който при емитирането на дълга се е задължил да заплати номиналната стойност на облигациите до техния падеж. Облигациите носят на инвеститорите доходност под формата на лихвени плащания и/или отбив от покупната цена. Срочността на дълга, както и условията по изплащането му, се определят предварително. Ако не е договорено нещо различно, облигацията се изплаща или на датата на падежа, или чрез амортизиране на главницата. Лихвените плащания могат да бъдат фиксирани за целия период или променливи в зависимост от базовия лихвен процент (SOFIBOR, EURIBOR, LIBOR). Държана до падеж, облигацията с фиксирана лихва, носи на инвеститора ясна годишна доходност за целия срок. Основните права на облигационерите са:

- Право на вземане върху главницата, която представлява номиналната стойност на притежаваните облигации;
- Право на получаване на лихва;
- Предимствено право на удовлетворяване при ликвидация и др.

Въпреки, че облигациите са считани за по-нискорискови финансови инструменти от акциите, те носят съответните рискове за инвеститора. Търговията с тях включва, но не е лимитирана само до следните видове риск:

(а). Риск от неплатежоспособност: емитентът може да бъде във временна или постоянна неплатежоспособност, което се отразява върху способността му да изплаща лихвите и главницата. Платежоспособността на емитента може да се промени в зависимост от един или няколко фактора, включително компанията емитент, икономическия отрасъл, в който оперира емитента и/или политическата и икономическа ситуация на съответната страна.

(б). Лихвен риск: инвеститорът в облигации с фиксиран купон носи риска от понижаване стойността на облигациите при покачване на лихвените нива. Колкото по-дълга е срочността на облигацията и по-нисък е лихвеният процент, толкова по-голяма е и чувствителността на облигацията при покачване на лихвения процент.

(в). Кредитен риск: стойността на облигацията ще намалява в случай на влошаване на кредитния рейтинг на емитента. При равни други условия, по-високия лихвен процент на облигации със сходен матуритет и структура на лихвения процент показва по-висок кредитен риск на емитента.

(г). Риск от ранно изплащане на облигацията: емитентът може да включи опция за по-ранно изплащане на облигацията в случай, че лихвеният процент се понижи. Това ранно погасяване рефлектира върху очакваната доходност.

(д). Специфични рискове, свързани с определени облигации: допълнителните рискове, които съпътстват облигациите са плаващите лихвени проценти, дисконтовите облигации, облигациите, деноминирани в чужда валута, конвертируеми облигации, индексирани и подчинени облигации. При инвестиране в такива облигации е необходимо инвеститорите да се информират за всички рискове, изложени в проспекта, съпътстващи облигациите и да не пристъпват към покупка преди да са разбрали характера и естеството на рисковете.

2.3. Права

Права върху акции са ценни книжа, които дават право на притежателя им да запише акции от публично дружество при наличие на решение за увеличаване на капитала на това дружество. Правата винаги се издават на базата на вече емитирани акции и се търгуват на регулиран пазар или извън него. Уредбата на правата, по отношение на публични дружества, чиито акции се търгуват на Българската фондова борса, се съдържа в ЗППЦК. Доходността от правата зависи от очакваната доходност на класа акции, за които се отнасят. Естеството на тези инструменти предполага, че основните рискове пред инвеститорите в права са рисковете характерни за инвестирането в акции (описани по-горе). Освен тези рискове трябва да се има предвид и допълнителния риск от загуба на инвестираната стойност в следствие на краткосрочния живот на финансовия инструмент. В случай, че упражняването на правата се окаже нецелесъобразно поради тенденция на спад в текущата цена на акциите под цената на записване, инвеститорът рискува пълна загуба на инвестираната стойност.

2.4. Варанти

Варантите дават на притежателя си правото, но не и задължението да купи или продаде предварително определено количество ценни книжа по предварително фиксирана цена в определен срок или на определена дата. Варантите се емитират от първоначалния емитент на базовите ценни книжа и съответно упражняват спрямо него.

Варантите включват висока степен на ливъридж, така че слабо движение в цената на базовата ценна книга води до непропорционално голямо движение – благоприятно или неблагоприятно - в цената на варанта. Следователно цените на варантите са силно волатилни. Правото на записване, предоставено от варанта, е неизменно ограничено по време в резултат на което, ако инвеститорът не упражни правото си в предварително определения срок, инвестицията губи своята стойност. Варантът е изложен потенциално на всички основни видове риск, посочени по-горе. При покупка на варанти инвеститорът трябва да е готов да понесете пълна загуба на парите, които е инвестирал, плюс комисионна или други транзакционни такси.

2.5. Борсово търгувани фондове – ETF

По смисъла на българското законодателство „борсово търгуван фонд“ е колективна инвестиционна схема, която има най-малко един клас дялове или акции, приети за търговия и търгувани на регулиран пазар или на многостранна система за търговия през цялата търговска сесия на съответния пазар и за които е сключен договор с поне един маркет-мейкър за акциите или дяловете, който осигурява поддържане на борсова цена на акциите или дяловете, която не се различава значително от нетната стойност на активите, съответно от индикативната нетна стойност на активите.

В практиката този вид ликвидни ценни книжа следват представянето на определен индекс, суровина, облигации или кошница от активи. Те позволяват на инвеститорите в тях да придобият бързо и с по-ниски разходи експозиция към даден базов актив, закупуването на който, при равни други условия, би било трудно за тях за разлика от дяловете на стандартните колективни инвестиционни схеми (КИС), борсово търгуваните фондове се търгуват като обикновени акции на съответните финансови пазари.. Борсово търгуваните фондове обикновено имат по-голяма ликвидност в рамките на деня и по-ниски разходи спрямо дяловете на КИС. В повечето случаи борсово търгуваният фонд притежава базовите

активи, които следва, но инвеститорите в него не притежават директно инвестициите на фонда.

Рисковете свързани с търговията с борсово търгувани фондове включват, но не се изчерпват само с:

(а). Ценови риск: цените на акциите на фонда може да достигнат непредвидими нива, нанасяйки загуби по този начин. Нарастването и намаляването на цените в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен период се променят без да е възможно да се определи продължителността на циклите. Общият пазарен риск и специфичният риск, рискът на базовия актив който следва фонда, поотделно и свързано оказват влияние върху цената на акциите.

(б). Ливъридж риск: Отделни борсово търгувани фондове използват различни деривативни инструменти, за да умножат изменението на цената фонда за единица изменение в цената на актива който се следва. Подобен ливъридж (голямо съотношение заем/собствени средства) означава, че подобни сделки може да доведат както до големи загуби, така и до големи печалби. Това означава също така, че сравнително малко движение може да доведе до пропорционално много по-голямо движение в стойността на инвестицията, а това може да е както във вреда, така и в полза на инвеститора.

2.6. Депозитарни разписки (ADR, GDR и др.)

Депозитарните разписки представляват прехвърляеми финансови инструменти, които представляват сертификат върху чуждестранни акции, позволяващ търговията им на различен от местния за тях пазар. Депозитарните разписки обикновено са емитирани от банки, които притежават определен брой от съответните акции и ги съхраняват в банка депозитар на местния за акцията пазар. Съществуват различни видове депозитарни разписки като най-разпространените са американските (ADR, емитирани от банки в САЩ и се търгуват на пазарите в САЩ) и глобалните (GRD, емитирани от международни финансови институции и се търгуват на няколко пазара).

Депозитарните разписки се търгуват подобно на акциите и дават сходни с тях права, като право на дивидент, право на ликвидационен дял и други. Рисковете също са сходни, като при разписките отново може да възникне пълна загуба на вложените средства.

Инвеститорите трябва да са запознати и с възможността, че дадена разписка може да бъде прекратена от банката емитент и те да получат акции на базовата компания, при което може да възникнат допълнителни разходи за съхранение и търговия. Съществува и риска свързан с тяхната ликвидност, която е функция на ликвидността на акциите на компанията на местния пазар и се изразява във вероятността по-трудно да бъдат продадени притежаваните акции поради липсата на търсене.

2.7. Компенсаторните инструменти

Компенсаторните инструменти представляват безналични, поименни непарични платежни средства, които са издадени за обезщетяване на лица, чиито имоти, сгради или земеделски земи са одържавени или отчуждени. Те могат да се търгуват само на регулиран пазар на ценни книжа.

Съществуват три вида компенсаторни инструменти – Поименни компенсационни бонове, Жилищни компенсаторни записи и Компенсаторни записи.

Компенсаторните инструменти дават право на участие в приватизацията и на придобиване на други имуществва съгласно разпоредбите на някои специални закони. Законът за обезщетяване собствениците на одържавени имоти (ЗОСОИ) предвижда, че освен за придобиване на дялове и акции, собственост на държавата, компенсаторните записи и жилищно компенсаторните записи могат да се ползват и при продажбата на държавни имоти и вещни права върху такива имоти.

Съгласно Закона за собствеността и ползването на земеделски земи компенсационните бонове служат за участие в приватизацията, както и за участие в търгове за придобиване на земи от държавния поземлен фонд и на гори от горския фонд. Рисковете при инвестициите в компенсаторни инструменти включват, но не се изчерпват само със споменатите по-долу:

(а). Пазарният риск при инвестициите в компенсаторни инструменти се свързва с възможността от понижение на цената на финансовия инструмент.

(б). Ликвидният риск при компенсаторните инструменти се свързва с риска от забава или невъзможност за продажба на притежаваните от инвеститора компенсаторни финансови инструменти.

(в). Целевият риск при компенсаторните инструменти се характеризира с ограничението за целево използване и инвестиране на този тип финансови инструменти само в конкретни проекти и сделки като платежно средство, приемано от държавата

2.8. Структурирани продукти (сертификати)

Структурираните продукти или още известни като сертификати представляват ценна книга емитирана под формата на облигация от банки. При тях емитентът поема безусловно задължение за обратно изкупуване на падеж при предварително определени в проспекта на всеки продукт условия. Обикновено този тип финансови инструменти комбинират в себе си облигация и опционна стратегия.

Сертификатите са свободно прехвърляеми, с възможност за придобиване на първичен пазар и последваща търговия на вторичен регулиран пазар. Могат да бъдат с или без регулярни лихвени плащания, да имат фиксирано /гарантирано/ или плаващо /несигурно/ плащане на главницата на падеж, както и да бъдат обвързани с представянето на един или няколко базови актива.

Структурираните продукти се характеризират с:

- Защита на главницата – структурираните продукти се разделят на няколко вида в зависимост от гаранциите – напълно гарантирани (Guaranteed Certificates), с частична условна гаранция (Bonus Certificates), изцяло изложени на пазарен риск (Leverage products);
- Срочност – възможност за избор на различна матуритетна структура в зависимост от изискванията на клиента;
- Валута – предлагат се продукти деноминирани в седем различни валути
- Доходност – възможност за избор между фиксирана и плаваща доходност, както и комбинация между двете. Не винаги доходността е гарантирана;
- Горна граница / CAP/ - при някои продукти съществува горна граница на реализирана доходност от сертификата
- Бариера – някои продукти предлагат условен защитен механизъм чрез така наречената бариера. Тя представлява предварително заложено ниво спрямо началната стойност на базовия актив, при достигането на което отпада защитния механизъм на продукта;
- Базов актив – продукти структурирани върху голямо разнообразие от базови активи в т. ч. индекси, акции, злато, петрол, облигации и други;
- Номинална стойност – продуктите се емитират с различна номинална стойност.

В случаите когато сертификатите имат пълна или частична гаранция върху номиналната стойност на главницата, тя се осигурява от емитента на продукта. Райфайзенбанк (България) ЕАД предлага предимно, но не само, структурирани продукти емитирани от Raiffeisen Centrobank AG. Повече информация за емитента можете да намерите на www.rcb.at, както и при поискване.

При инвестиране в структурирани продукти инвеститорите трябва да са наясно с присъщите рискове, които включват, но не се изчерпват с по-долу посочените:

(а). Кредитен риск на емитента - структурираните продукти са емитирани и гарантирани от Raiffeisen Centrobank AG. Дружеството се ползва с инвестиционния рейтинг на Raiffeisenbank International. При неплатежоспособност на емитента инвеститорият може да понесе пълна загуба

(б). Валутен риск – някои от сертификатите са емитирани във валута различна от тази на базовия актив и в структурата им не влиза хеджиране на валутния риск

(в). Пазарен риск – Структурираните продукти са базирани върху различни видове активи които се търгуват на международните финансови пазари. С оглед на това те носят риска от неблагоприятно движение на цените на тези активи.

Преди да закупи структуриран продукт (сертификат), всеки инвеститор трябва да се запознае с неговият основен информационен документ (ОИД). ОИД съдържа кратка информация за продукта, неговата доходност, рисковете свързани с инвестирането в него, както и сценарии за представянето на сертификата.

2.9. Колективни инвестиционни схеми

Колективните инвестиционни схеми имат за цел да инвестират парични средства набрани чрез публично предлагане в прехвърляеми ценни книжа или други финансови активи. Действат на принципа на разпределение на риска. Дяловете на колективните инвестиционни схеми са безналични и подлежат на обратно изкупуване на база на нетната стойност на активите им.

В България взаимните фондове могат да бъдат под формата на инвестиционни дружества от отворен тип или на договорни фондове. Инвестиционните дружества от отворен тип са акционерни дружества и капиталът им е разпределен в акции, а договорните фондове са обособено имущество, разпределено в дялове.

Взаимните фондове от отворен тип имат задължението да издават акции/дялове и да изкупуват обратно издадените акции/ дялове при определени условия и по стриктно изчислявани и редовно обявявани цени. Всеки инвеститор може по всяко време да запише акции/дялове в желан от него обем и да предяви своите акции/дялове за обратно изкупуване в желан от него обем. Това задължение прави капитала на взаимните фондове променлив.

Рисковете при инвестирането във Взаимни фондове включват, но не се изчерпват само със споменатите по-долу:

(а). Пазарен риск – цените на емитиране и обратно изкупуване на акциите/дяловете на взаимни фондове се определят от управляващото дружество на база нетната стойност на активите на фонда и се контролират от банка-депозитар. Въпреки диверсификацията на съставлящите фонда инструменти, пазарен риск не може да бъде сведен до минимум. Пазарният риск на инвестициите във взаимни фондове също зависи от инвестиционната стратегия на всеки отделен фонд.

(б). Риск на емитента – този риск е свързан с компетентността на управляващото дружество. Този риск е сведен до минимум със законови изисквания и ограничения към управляващото дружество за компетентността на кадрите управляващи инвестициите на фонда, както и силно ограничените възможности за ползване на ливъридж

(в). Ликвиден риск – Намалването на ликвидността на определена позиция от портфейла би довела до спад в цената ѝ и от там и в спад в цената на акциите/дяловете на конкретния фонд.

(г). Валутен риск – Акциите и дяловете на взаимен фонд деноминирани във валута различна от български лев са изложени на валутен риск. Също и взаимни фондове инвестиращи във финансови инструменти деноминирани в различна валута са изложени на такъв риск.

2.10. Извънборсови дериватни инструменти върху валути и лихвени проценти

2.10.1. Валутни деривати

Дериватите са финансови инструменти, чиято стойност се променя в отговор на промените на конкретен базов актив, с който деривата е обвързан. За базов актив могат да служат валутен курс, лихвени проценти, цена на финансов инструмент, цена на стоки, индекси и др.

Финансов дериват, търгуван извънборсово, е дериват, който не се търгува на борсата, а се договаря частно между двама контрагенти. Инвеститорите в извънборсови деривати трябва да имат предвид, че те носят по-големи рискове в сравнение с борсово търгуваните деривати, най-вече по отношение на сигурността – кредитния риск на контрагента и прозрачността.

Основно дериватите се използват за:

- Хеджиране – управление на валутния риск произхождащ от неблагоприятни движения на международния валутен пазар.
- Спекулация – целта на инвеститорите в деривати би могла да бъде генериране на печалба, като дериватните инструменти позволяват да се вложи по-малък собствен капитал, в сравнение със стойността на заетата позиция. Т.к. при дериватите инвеститорите се възползват до голяма степен от ливъриджа, инвеститорите трябва да приемат и риска от по-висока средна възможна загуба.

Банката предлага валутни деривати само на клиенти юридически лица с цел единствено хеджиране на реални парични потоци и не носи отговорност за позиции на клиенти в деривати, сключени с друга цел.

2.10.1.1. Валутен форуърд

Валутният форуърд е споразумение между две страни, с което се сключва договор за покупка/продажба на валута на бъдеща дата по валутен курс, фиксиран в момента на сключване на договора. Споразумението представлява юридически обвързващ договор с неотменим ангажимент за изпълнение. Основните видове валутни форуърди, които се предлагат от банката са:

- Обикновен форуърд: споразумение между банката и клиента, с което се сключва договор за покупка /продажба на валута на бъдеща дата по валутен курс, фиксиран в момента на сключване на договора.
- Гъвкав валутен форуърд: споразумение между банката и клиента, с което се сключва договор за покупка /продажба на валута за целия срок на договора по валутен курс, фиксиран в момента на сключване на договора.
- Гъвкав валутен форуърд с отложен старт – инструмент с характеристиките на гъвкав валутен форуърд, при който изпълнението стартира след изтичане на определен период.

Рисковете при инвестирането във валутни форуърди включват, но не се изчерпват само със споменатите по-долу:

(а). Пазарен риск – основните променливи от които зависи форуърдния курс и съответната бъдещата стойност за инвеститора на инструмента са спот курса и форуърдните точки. Различни пазарни фактори могат да доведат до промяна в спот курса. При повишение на спот курса, стойността на валутния форуърд за страната, която на падеж е задължена да продаде базовата валута ще намалее и обратно

(б). Лихвен риск – лихвеният диференциал (разликата в базовите лихвени проценти) по валутите от валутната двойка оказва непряко влияние върху спот курса и пряко влияние върху форуърдните точки по форуърда и неговата стойност. Резки промени в лихвените проценти излагат инвеститорите във форуърди на допълнителен риск.

(в). Сетълмент риск /операционен риск/ кредитен риск – тук са обединени рисковете, които могат да причинят неизпълнение на задължението на падеж на някоя от страните по сделката

(г). Ликвиден риск – прекратяването на форуърдния договор на извънборсов пазар зависи от волята на насрещната страна. Различни фактори на финансовите пазари могат да окажат негативно влияние върху котировките на участниците на извънборсовия пазар (разширяване на спредовете).

2.10.1.2. Валутен суап

Суапът е споразумение, по силата на което двете страни се съгласяват да обменят един паричен поток срещу друг на базата на предварително определена номинална сума в дадена валута на предварително определени дати. Валутният суап от своя страна е дериват при който инвеститора купува определено количество валута на моментния спот курс с ангажимент да продаде обратно същото количество от същата валута на бъдеща дата по предварително определен в момента форуърден валутен курс. Освен за защита от валутен риск този инструмент е подходящ за управление на ликвидни нужди в различни валути.

Рискове характерни за инструмента:

Валутният суап по своята същност представлява комбинация между две сделки: валутна спот обмяна и форуърдна обмяна (валутен форуърд). За това инвеститорите следва да имат предвид рисковете описани по-горе за инструмента валутен форуърд.

2.10.1.3. Валутна опция

Опцията е финансов дериват, при който купувачът на опцията има правото, но не и задължението да купи или продаде финансов инструменти (базов актив) на предварително договорена цена на определен бъдещ момент или в определен период от време. Разнообразието от базови активи (стоки, валути, лихви, борсови индекси и др.) определя различните видове опции.

Валутната опция дава правото, но не и задължението, да се купи или продаде базовата валута на предварително уговорен валутен курс (цена на упражняване) на определена дата (европейски тип опция) или всеки ден до настъпването на дадената бъдеща дата (американски тип опция). Чрез покупката на опция купувачът минимизира евентуалните си загуби при неблагоприятно движение на валутния курс до размера на платената премия (цената на опцията), като в същото време запазва възможността да спечели от благоприятно движение на валутния курс.

Рискът, който поема купувача, е ограничен до загуба на сумата на заплатената премия. Продавачът на опцията, от друга страна, поема значителен риск, който при валутните опции може да се каже, че е неограничен.

Основните параметри при договаряне на валутна опция са:

- Цена на упражняване – цената, на която купувачът на call или put опция може да избере да упражни правото си.
- Дата на изтичане: датата, на която опцията изтича (т.е. последната дата, на която опцията може да бъде упражнена).

- Номинал – количеството валута, което трябва да се закупи/продаде при упражняване на опцията.
- Премия: цената, която купувачът плаща, за да има правото да упражни опцията.

Рискове характерни за инструмента:

Въпреки че съществува силна зависимост между валутните опции и другите валутни инструменти изброени по-горе, опциите имат специфични характеристики, които рязко ги отличават и ги правят уникални сами по себе си. От тук идват и различните рискове, които трябва да имат предвид инвеститорите в опции.

От една страна опциите са валутен дериват на който му са присъщи рисковете описани по-горе: пазарен риск, лихвен риск, кредитен риск, ликвиден риск. От друга страна специфичните фактори, които определят цената на опцията определят и допълнителните рискове. Могат да се определят няколко основни фактора, които определят цената /премията/ на една опция:

- (1). Спот цената на валутата.
- (2). Страйк цената.
- (3). Срокът на опцията.
- (4). Потенциалната променливост (волатилността) на курса на съответната валута.

Именно факторите (3) и (4) обаче нямат еквивалент при другите валутни инструменти:

- Време до падеж - инвеститорите трябва да се съобразяват със сročността на опцията. Цените на опциите намаляват с приближаването падежа. Опциите с по-дълъг падеж имат по-висока цена, т.к. една опция има много по-големи шансове да бъде упражнена през един по-дълъг период от време.
- Волатилност на валутата - колкото по-нестабилна е една валута (под волатилност имаме предвид стандартното отклонение на историческите цени) толкова по-скъпо инвеститорите биха заплатили за опциите (както за call опциите, така и за put опциите).

2.10.2. Лихвени деривати

2.10.2.1. Лихвен суап

Лихвеният суап представлява договор между две страни, по силата на който едната страна прави плаващи лихвени плащания на другата страна, срещу което получава фиксирани, изчислени върху предварително определена главница. Главницата, върху която се изчисляват паричните потоци, не се разменя между страните.

Банката предоставя този продукт с цел хеджиране на лихвеният риск. Чрез този инструмент се дава възможност инвеститора да се защити от неблагоприятно изменение (повишение) на референтните лихвени проценти чрез замяна на плаващи срещу фиксирани лихвени плащания.

Рисковете при инвестирането в лихвени суапи включват, но не се изчерпват само със споменатите по-долу:

(а). Пазарен риск – пазарният риск при лихвеният суап произтича от промяната на лихвените нива. Инвеститор, който вече е сключил сделка с лихвен суап, чрез който си е фиксирал лихвените си плащания, е изложен от риска от понижаване на лихвените проценти. Евентуално понижаване на лихвите в периода докато инвеститора притежава лихвен суап ще доведе до негативна преоценка на инструмента.

(б). Сетълмент риск /операционен риск / кредитен риск – тук са обединени рисковете, които могат да причинят неизпълнение на задължението на падеж на някоя от страните по сделката.

Един от основните рискове, които инвеститорите в лихвен суап трябва да вземат под внимание е кредитния риск. Ако суапът бъде прекратен преди датата на последния насрочен паричен поток и пазарната стойност на позицията на някоя от страните е положителна - на нея ще се дължи сумата за терминиране на договора и така тя ще има кредитна експозиция към контрагента си.

(в). Ликвиден риск – прекратяването на договора за лихвен суап на извънборсов пазар зависи от волята на насрещната страна. Различни фактори на финансовите пазари могат да окажат негативно влияние върху котировките на участниците на извънборсовия пазар (разширяване на спредовете).

(г). Базисен риск: рискът от разминаване между фактическия плаващ курс по обслужване на хеджираното кредитно задължение и плаващите лихвени индекси, използвани за определяне на плащанията по суапа.

2.11. Борсово търгувани деривати върху ценни книжа, индекси, валута, лихвени проценти и суровини (опции, фючърси)

Борсово търгуваните деривати са стандартизирани финансови инструменти, които се търгуват на регулиран пазар (борса) и чиято стойност е производна на или следва стойността на определен базов актив. За базови активи (инструменти) могат да служат, ценни книжа (акции), индекси, валута, лихвени проценти, суровини и други. Райфайзенбанк (България) ЕАД предлага борсово търгувани опции и фючърси/.

2.11.1. Опции

Борсово търгуваната опция е прехвърляем финансов инструмент, при който купувачът на опцията има правото, но не и задължението да закупи (call опция) или продаде (put опция) определен базов актив на или до определена бъдеща дата по предварително определена цена (strike цена). Реализирането на правото по опцията се нарича упражняване. Съществуват много видове опции, като основните са върху акции, индекси, валути и лихвени проценти. Този тип финансови инструменти може да се използва за хеджиране, спекулиране или арбитраж от пазарните участници.

За да придобие опция купувачът заплаща премия, която представлява и максимално възможната му загуба от този инструмент. От друга страна, за продавачът (или още наричан издател) може да възникне неограничена загуба защото при упражняване на опцията той е задължен да закупи или продаде базовите финансови активи по strike цената. Този риск може да бъде намален ако издателя на опцията притежава базовия актив.

Упражняването на опцията може да предизвика сетълмент чрез реална доставка на базовия актив (в този случай купувачът на опцията трябва да има необходимата сума за да придобие базовия актив или съответния актив, който да продаде) или сетълмент чрез превод на парични средства.

Рисковете при инвестирането в опции включват, но не се изчерпват само със споменатите по-долу:

(а). Ценови риск – стойността на опцията зависи от динамиката на цените на базовия актив, срочността на опцията, колебанията в цените на базовия актив (волатилност) и други. На базата на гореописаните променливи, опцията може напълно да изгуби своята стойност. Например call опциите губят своята стойност когато цената на базовия актив се понижава, а put опциите когато цената на базовия актив се повишава. Също така, при непроменена цена на базовия актив цената на опцията може да се промени поради увеличаване на волатилността или намаляване на времето за упражняване.

2.11.2. Фючърси

Фючърсите представляват договор за покупка или продажба на определен базов актив в даден бъдещ момент, по фиксирана цена (цена на договора). Поради факта, че фючърсите са борсово търгувани инструменти, условията по тях са стандартизирани. Най-често това се отнася за количеството (размера на договора), срока (датата на изтичане) и стъпката на котиране. Фючърските контракти могат да бъдат приключени чрез реална доставка на базовия актив, а в по-честият случай, чрез паричен сетълмент. Най-често срещаните и търгувани фючърски контракти са върху суровини, но широко разпространени са и тези върху борсови индекси или лихвени проценти. Този тип инструменти могат да бъдат използвани, както за хеджиране на съществуващи позиции в базовия актив, така и за спекулиране.

Фючърсите се считат за високорискови финансови инструменти защото имат доста високо ниво на ливъридж. Тоест, за откриването на позиция не ви е необходима цялата сума, която при равни други условия ще ви е необходима за покупката на базовия актив. Тази сума се нарича „марджин“ и представлява депозитът, който инвеститорът трябва да поддържа при своя брокер за да може да посрещне задълженията си от ежедневния сетълмент. Минималните марджин изисквания се определят от съответната борса или клирингова къща, които могат да ги променят по всяко едно време в зависимост от конкретната пазарна ситуация. Има няколко вида марджин, сред които първоначален и поддържащ.

За да функционира коректно фючърският пазар и за да е възможно да се минимизират рисковете от неспазване на задълженията от страна на инвеститорите, фючърсите се преоценяват по пазарна стойност ежедневно. Загубите и печалбите се отнасят към техните сметки и ако сумата падне под минимално изискуемото марджин ниво от тях се изисква да внесат допълнителни средства (т. нар. „margin call“).

Рисковете при инвестирането във фючърси включват, но не се изчерпват само със споменатите по-долу:

(а). Пазарен риск – като при стандартната търговия с акции, стойността на фючърският контракт се мени постоянно. Основният фактор за изменението е промяната в цената на базовия актив, но значение има и срока на контракта. Тъй като по своята същност фючърският договор представлява договор за покупко-продажба на даден актив на бъдеща дата по предварително определена цена, загубата за купувача е ограничена до платената сега сума. За продавача по контракта загубата може да бъде неограничена в случай, че той не притежава базовия актив с момента на сделката и е необходимо да го закупи за да изпълни задълженията си.

(б). Ливъридж риск – тъй като за търговия с фючърси не е необходима цялата сума, която би била необходима за търговия с базовия актив, се използват и заемни средства. Поради тази причина инвеститорите могат да имат експозиции значително по-големи от техния капитал. А това може да доведе до значително по-високи загуби.

(в). Риск от фалит на фючърсна борса или клирингова къща – тъй като насрещна страна по сделките е фючърската борса и клиринговата къща, фалит на някоя от двете институции може да доведе до невъзможност за затваряне на вече съществуващи позиции.

Райфайзенбанк (България) ЕАД предлага изброените в т.2 инструменти спазвайки следния целеви пазар от крайни клиенти:

Финансов инструмент	Целеви пазар (тип клиенти)
Акции	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Облигации	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Права	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Варанти	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Борсово търгувани фондове	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Депозитарни разписки	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Компенсаторни инструменти	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Структурирани продукти (сертификати)	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Дялове на предприятия за колективно инвестиране	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Извънборсови дериватни инструменти върху валута и лихвени проценти	Професионални, непрофесионални, приемливи насрещни страни
Борсово търгувани деривати върху ценни книжа, индекси, валута, лихвени проценти и суровини	Професионални, приемливи насрещни страни